

gavella, però d'algunes d'aquestes descripcions i de paral·lels no catalans resulta clar que deriva de CABALLUS a base de la idea de la *cavallina* posada «a cavall de» la garbera; cf. encara les comparacions animals que aplega Rohlf (Sprache und Kultur, p. 16): apuli *kavälla*, prov. ase (i prov. vaco, cast. sept. *porcacho*, fr. centr. *bique*, Blois *oison*). Altrament l'àrea del mot arriba fins a l'extrem NO. (Isavarre); i al valencià central, on el significat prové de l'acc. 'carena de la teulada' > 'crestall entre dos solcs' [1470, *AlcM*], i d'ací 'serrat': *El Cavalló de l'Olivera* a Llíria, *Cavalló del Forner* i *Cavalló Llarg* a Vilamarxant; i a Sallana designen per *El Cavalló* una carrerada o camí alt entre sèquies vora l'Albufera.

En alguns punts aquesta paraula passa a *camallons* per assimilació a la nasal, i a l'Alt Aragó, on $\xi > \xi$ > -t-: Gistau *camatón* 'pilot gros d'herba dallada' (BDC XXIV, 164, cf. Echo *casieto* 'armari' -ELLUM). A Tortosa és una 'mida o part de la xarxa': «dit tir o eixàrcia no puga haver més de dos-cents y quinze *cavallons*, e cada *cavalló* haja de haver cinc malles e nou taules d'altària, e la taula no puixa haver més de 5 òrdens: sots la pena statuidora», Vergés i Paulí, *Espurnes* v, 103-4. *Cavallonar*; -onadora.

Cavalcar [1054] en text baix-llatí, *cavalcavit*; i en formes ja ben catalanes, si bé entre mots llatins: «*cavalcà* ad Tenrui et accepit ibi predas maximas», c. 1064; «no dezerbré te --- nec in tuo honore no *cavalcaré* --- et no-t pendré», c. 1080, Bast.-Bass., 323; «una donzella --- devia ésser l'endemà núvia, molt fo bella e molt noblement vestida, e *cavalcava* en un bell palafre», Llull (*Blanq.*, NCl. I, 124.17).

Del ll. vg. CABALLICARE [S. VI], conservat en tot el romànic d'Occident (it. *cavalcare*, fr. *chevaucher*, oc. ant. *cavalcar*, cast.-port. *cavalgar*; a l'Edat Mitjana presenta de vegades en català formes sonoritzades com la castellana: especialment *hostes et cavalgadas*, doc. de 1064 i altres de 1069 i 1093 i algun altre, però *cavalcades* 1057, etc. (Bast.-Bass., 318-21); «de pagar lo conductor lo loguer de la bestia --- si ben no la *cavalga*, mas aurà-la logada e no la *cavalcarà* ne volrà *cavalcars*», *Cost. Tortosa* (ed. Ol., 215); «de Gardeny, mula que *cavalgua* frare, T. Pradell et un mul que *cavalgua* lo cambrer et una mula que *cavalgua* ---», a. 1289 (BABL VI, 69); «ésser *cavalcat*» 'muntar', en la *Questa* del mallorquí Reixac (19.17). La vacil·lació -car/-gar arriba fins als nostres trobadors: «De Palà a Torrosela / anan un jorn *cavalcan* / ---» en Cerverí (24/10.2) però l'occità Gui d'Ussel usa *cavalguan* en una poesia força semblant (Pillet-Carstens, 194.14; cf. Audiau, *La Pastorelle*, p. 39); una pastora assegura «eu no-m tem de *cavalgada*» 'no tinc por d'un raid de saqueig' (Cerverí, 87/11.34); i és que també la forma en -gar apareix en trobadors clàssics: el gloss. de la *Cbr.* d'Appel dóna tres exs. de *cavalgar* (G. de Bornelh, Blacasset, *Cansó d'Antiocha*) i dos de *cavalcar*.

Deu ser genuí en el cat. de Mallorca l'ús ampliat de *cavalcar* en el sentit d'anar a un lloc en vehicle' (com en l'angl. *to ride*); en el poblet d'Orient noto la frase

«he vingut *kolkánt*», dit per un home que havia arribat en camió (1943). La variant *colcar* és coneguda, almenys especialment, com a mallorquina i menorquina (l'Amo de S'Uastrà havia «*colcat* en es tramvia pensant que era de franc», Ruiz i Pablo, *Nov. Men.*, 119); sembla, com diu AMAlcover (BDLC IV, 249), que s'ha d'explicar passant per *cualcar* i partint de *co(v)alcar*: *covalcar*, deia, s'usa a Capdepera, també a l'extrem Sud, als Llombards, hom nota *koválkēs* (AORBB VII, 24); i la forma més antiga a Menorca ha estat també *cualca*, *cualcar*: «l'amo de Binixebó / *cualcant* dalt un matxo blanc, / anava a missa major»; l'endevinalla de «l'olla dalt es foc» és «la senyora bella / *cualca* dalt sa sella, / i el senyor Diablot / li toca es culot», i hi ha les dites «barca: per qui la *cualca*» i «*cualca*, i veuràs Montjuich» (Camps Merc., *Folkl. Men.* I, 135, 253-68, 308-9). Ens intriga el fet que Verdguer sembla haver aportat també la forma *colcar* de la seva tradició lingüística pròpia, car no creiem que el 1867-8 ell hagués tingut prou comerç encara amb Aguiló i els altres mallorquins perquè haguessin influït en el seu llenguatge portant-lo a usar aqueixa variant en un verb així; el cas és, com va assenyalar P. Bohigas en el seu Discurs a l'Acad. de B. Lletres (18) que l'usava Mn. Cinto en el primer esbós de l'*Atlàntida* si bé després quedà suprimit en les versions posteriors (però observem que és en versos i estrofes poc afortunades en l'esbós: l'eliminació pot, doncs, haver resultat de raons merament literàries): «ja daura ses boscuries, / en negra nit, l'incendi, *colcant* ragullós torb, / y de Creus-cap a Astúries ---», «a desfetas ramadas l'enrotllan xays y meixos: / crida'l bober, los trossos de barraca *colcant*, / oblidat de sa dona ---» (I, 28b; estrofa suprimida darrere v, 20); en tot cas notem que no abandonà aquesta forma en temps posteriors, car la veiem en *Canigó* (en el negatiu = *descavalcar* 'baixar de cavall'): «après troben un replà / on *descolquen* y s'asseuen: / qu' hermosa la font que hi ha! / que dolça l'aigua que hi beuen!» (VI, v. 86).

Cavalcada es va usar antigament sobretot en el sentit de 'raid de gent a cavall en terra d'altri', per al qual veg. supra, i encara: «convenio tibi --- che-t faça tes osts et tuas *cavalgadas*», Vallespir c. 1088 (RLR III, 283), «in hostes et in *cavalgades*» a. 1112 i «ostes et *cbavalgadas*» a. 1138, docs. de Malgrat de Segarra (BCEC, 1907, 83, 84); *cavalcada* en Llull (*Blanq.*, NCl. I, 230.20); després dels temps medievals queda en l'acc. 'marxa solemnià de gent a cavall, desfílada de gent muntada', que ja tenim en un doc. barceloní del M. de N. *Ardiis* de 1612, p. ex., i en cançons populars no pas recents: «hi van els tres reys ab gran *cavalcada*, / l'estrella del cel --- sempre los guia» (MilàF, *Romlo.*, 8C4) (la forma castellana *cabalgata* [mj. S. XVIII], imitada de l'italià (DCEC, 554b15) havia penetrat bastant, i és reaccionant contra d'ella que s'ha restablert en aquesta acc. la genuïna. *Cavalcador* 'genet' [*CostTort.*; Muntaner]; 'pedris per muntar a cavall' [Jo. Martorell], «scannum lapideum ex quo in equum ascenditur», OPou, *TbPu.*, 90.